

Závery Rady o európskych učiteľoch a školiteľoch pre budúcnosť

(2020/C 193/04)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

PRIPOMÍNAJÚC politické súvislosti tejto otázky, ktoré sa uvádzajú v prílohe k týmto záverom,

UZNÁVAJÚC, ŽE:

1. Vzdelávanie a odborná príprava formujú ľudstvo a majú transformačnú úlohu pre jednotlivcov i spoločnosť. Sú dôležité pre sociálnu, hospodársku, demokratickú a kultúrnu angažovanosť občanov, ako aj pre rast, udržateľný rozvoj, sociálnu súdržnosť a prosperitu v rámci Únie. Relevantné, inkluzívne a spravodlivé kvalitné vzdelávanie a odborná príprava občanom poskytujú nielen vedomosti, zručnosti a kompetencie v súlade so súčasným a budúcim vývojom, ale zároveň formujú ich postoje, hodnoty a správanie a umožňujú im odborne a osobne prosperovať a byť aktívnymi a zodpovednými aktérmi v spoločnosti.
2. Učitelia a školitelia ⁽¹⁾ na všetkých úrovniach a vo všetkých typoch vzdelávania a odbornej prípravy sú nevyhnutnou hnacou silou vzdelávania a odbornej prípravy. Zohrávajú kľúčovú úlohu pri príprave jednotlivcov rôzneho pôvodu a veku na život, učenie sa a prácu v dnešnom svete, ako aj pri vytváraní a presadzovaní budúcich zmien.
3. V kontexte neustálych sociálnych, demografických, kultúrnych, hospodárskych, vedeckých, environmentálnych a technologických zmien sa svet vzdelávania a odbornej prípravy mení a spolu s ním i povolanie učiteľov a školiteľov, na ktorých sa kladú čoraz väčšie požiadavky a povinnosti a čoraz viac sa od nich očakáva. Pokračujúce inovácie a výzvy majú vplyv nielen na požadované kompetencie, ale aj na pohodu učiteľov a školiteľov a atraktivnosť učiteľského povolania.
4. Európski učitelia a školitelia sú základnými piliermi európskeho vzdelávacieho priestoru a zohrávajú ústrednú úlohu pri podpore európskeho rozmeru výučby ⁽²⁾, podpore učiacich sa pri chápaní a prežívaní pocitu európskej identity a spolupatričnosti.

UZNÁVAJÚC, ŽE:

5. Súčasná kríza spôsobená ochorením COVID-19 postavila učiteľov a školiteľov na všetkých úrovniach a vo všetkých typoch vzdelávania a odbornej prípravy pred nevídané výzvy. Žiada sa od nich, aby sa z vyučovania s priamym kontaktom s učiacimi sa rýchlo preorientovali na vyučovanie, ktoré prebieha prevažne na diaľku, prípadne je do veľkej miery virtuálne. Učitelia a školitelia preukazujú za takýchto výnimočných okolností obdivuhodné odhodlanie, kreativitu a zmysel pre spoluprácu s partnermi a vyvíjajú značné úsilie na to, aby zabezpečili, že sa bude pokračovať vo vzdelávaní, ako aj v pokroku učiacich sa, a to aj tak, že podporujú ich pohodu.

S VEDOMÍM, ŽE:

6. V súlade so zásadou subsidiarity, ktorá zahŕňa aj učiteľské povolanie, nesú zodpovednosť za organizáciu a obsah systémov vzdelávania a odbornej prípravy členské štáty. V tejto súvislosti majú členské štáty odlišné požiadavky na typy a úroveň kvalifikácií, ktoré sú potrebné na prístup k učiteľskému povolaniu a pokrok v ňom ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Na účely týchto záverov je učiteľ osoba, ktorej postavenie učiteľa (alebo rovnocenné postavenie) sa uznáva vo vnútroštátnych právnych predpisoch a vnútroštátnej praxi, pričom školiteľ je každý, kto plní jednu alebo viaceré činnosti spojené s (teoretickou alebo praktickou) funkciou odbornej prípravy, či už v rámci inštitúcie pre vzdelávanie alebo odbornú prípravu alebo na pracovisku. Patria sem učitelia vo všeobecnom vzdelávaní a vo vysokoškolskom vzdelávaní, učitelia a školitelia v počiatočnom a ďalšom odbornom vzdelávaní a príprave, ako aj pracovníci v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a pedagógovia pre vzdelávanie dospelých.

⁽²⁾ Ako sa vymedzuje v Odporúčaní Rady z 22. mája 2018 o presadzovaní spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmeru výučby.

⁽³⁾ V EÚ je na vyučovanie vo všeobecnosti potrebná terciárna kvalifikácia. Najbežnejšia minimálna požiadavka na vyučovanie na stupni primárneho vzdelávania je titul bakalára. Na vyučovanie na nižšom sekundárnom stupni je v polovici systémov EÚ minimálnou kvalifikáciou magisterská úroveň. Na vyučovanie na vyšších sekundárnych školách potrebujú učitelia vo väčšine krajín EÚ ako minimálnu kvalifikáciu magisterský titul. (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 24) Pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve však v jednotlivých krajinách Európy existujú rôzne požiadavky na minimálnu kvalifikáciu. V niektorých krajinách existujú rovnaké minimálne požiadavky pre všetkých zamestnancov, zatiaľ čo v iných krajinách sa pre rôzne pozície a profily požaduje rôzna kvalifikácia. Terciárna kvalifikácia sa často nevyžaduje pre všetkých členov tímu pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve. (Kľúčové údaje o vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve v Európe, Správa Eurydice 2019, s. 71 – 72).

7. Ukončenie vyšších stupňov vzdelávania a odbornej prípravy môže budúcim učiteľom a školiteľom poskytnúť komplexnejší súbor kompetencií vrátane tých, ktoré sú potrebné na rozvoj profesionálnej autonómie v ich vyučovacích postupoch. To môže zároveň prispieť k väčšej spokojnosti s prácou, ako aj k vnímaniu hodnoty učiteľského povolania a rešpektu voči nemu ⁽⁴⁾.
8. Učitelia a školitelia sú zodpovední za to, aby uľahčovali učiacim sa získavanie kľúčových kompetencií ⁽⁵⁾ a profesijných zručností, a to nielen na to, aby ich pripravili na úspešné vykonávanie budúcich povolání, z ktorých niektoré ešte nie sú ani známe, ale aj na podporu ich sociálnej zodpovednosti a občianskej angažovanosti, sprostredkovanie ľudských hodnôt, ako aj na podporu ich osobného rastu a pohody.
9. Ich odborné znalosti a pedagogické skúsenosti, ako aj ich odhodlanie, nadšenie, spokojnosť s prácou a sebavedomie majú vplyv na vzdelávacie výstupy, pokrok a pohodu učiacich sa. Učitelia a školitelia môžu ako vzory pre celoživotné vzdelávanie motivovať angažovanosť učiacich sa a ich zodpovednosť za ich vlastné celoživotné vzdelávanie tým, že stimulujú ich záujem a podnecujú ich zvedavosť a tvorivosť.
10. Pri reakcii na rôzne, čoraz náročnejšie úlohy, povinnosti a očakávania učiacich sa, vedúcich predstaviteľov inštitúcií, tvorcov politík, rodičov a komunit sa učitelia a školitelia musia podľa potreby a podľa situácie danej krajiny naďalej angažovať a musia sa podporovať, aby účinne reagovali na zmeny a výzvy. Tieto výzvy môžu byť v rôznych členských štátoch prítomné v rôznej miere a týkajú sa najmä, nie však výlučne, týchto oblastí:
  - a) vyváženie rôznych aspektov ich pracovného zaťaženia, keď musia často vykonávať mnohé administratívne úlohy, zapájať sa do vedenia inštitúcií, poskytovať podporu učiacim sa a usmerňovať ich, plánovať a hľadať čas na spoluprácu s partnermi a na svoj profesijný rozvoj a zároveň neustále rozvíjať a zachovávať kvalitu svojho vyučovania a vzdelávacích výstupov učiacich sa;
  - b) nabádanie na holistický rozvoj intelektuálneho, emocionálneho, sociálneho a tvorivého potenciálu učiacich sa a súčasné zabezpečovanie ich pokroku v oblasti vzdelávania;
  - c) používanie rôznych vyučovacích metód a postupov založených na výskume, začleňovanie inovačných a digitálnych metód a prístupov so zameraním sa na prístupy orientované na učiaceho sa, ktoré sú založené na kompetenciách, a to v súlade s vyvíjajúcimi sa individuálnymi potrebami učiacich sa s cieľom uľahčiť proces vzdelávania a podporiť spoločnú tvorbu vzdelávania a vyučovania a zároveň zabezpečiť, aby boli takéto postupy inkluzívne, sociálne spravodlivé a rovnocenné;
  - d) práca v prostrediach, ktoré transformovala technológia, digitalizácia a umelá inteligencia, pričom sa pozornosť venuje ich pedagogickému potenciálu a etickému, bezpečnému a zodpovednému využívaniu;
  - e) práca v jazykovo a kultúrne rozmanitých triedach a vzdelávacích prostrediach, pri ktorých učitelia sa pochádzajú z rôznych sociálno-ekonomických prostredí a majú rôzne potreby vrátane špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb ⁽⁶⁾, a zabezpečenie inkluzívnosti;
  - f) zapájanie sa do tvorby politík, najmä pri vývoji, realizácii a hodnotení reforiem v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy vrátane priebežného preskúmvania učebných plánov;
  - g) budovanie podpornej a konštruktívnej atmosféry vo vzdelávacích prostrediach vrátane pozitívnych a vzájomne sa podporujúcich vzťahov v rámci svojich tímov a s inými pedagogickými pracovníkmi, učiacimi sa, rodinami a prípadne zamestnávateľmi;
  - h) udržiavanie disciplíny v triede a prípadné predchádzanie rôznym druhom násillia vrátane kybernetického násillia, ktoré môže negatívne ovplyvniť výsledky a zdravie učiacich sa; okrem toho prípadné riešenie násillného správania namiereného voči nim samotným;

⁽⁴⁾ Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019 (s. 24).

⁽⁵⁾ Ako sa vymedzujú v odporúčaní Rady z 22. mája 2018 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie.

⁽⁶⁾ Na základe údajov prieskumu TALIS 2018 21 % učiteľov uvádza, že potrebuje ďalšiu odbornú prípravu na vyučovanie študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, 16 % na využívanie IKT na vyučovanie a približne 13 % na vyučovanie vo viacjazyčných a multikultúrnych prostrediach (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 10). Tieto údaje naznačujú, že štruktúra študentov vysokoškolského vzdelávania v Európe sa stáva čoraz rôznorodejšou [EuroStudent VI (2016 – 2018)].

- i) výber vhodných nástrojov, kritérií a metód hodnotenia, ktoré sú v súlade so zamýšľanými vzdelávacími výstupmi, s cieľom poskytnúť každému učiacemu sa kvalitnú a včasnú spätnú väzbu, ktorá môže usmerniť a zlepšiť jeho ďalšie vzdelávanie;
- j) vyučovanie s často obmedzenými zdrojmi vrátane nedostatočnej alebo neprimeranej vzdelávacej infraštruktúry, vzdelávacích priestorov, vybavenia a nástrojov vrátane nástrojov umožňujúcich vzdelávanie online.
11. Tieto výzvy sú ešte náročnejšie pre začínajúcich učiteľov a školiteľov (ktorí práve získali svoju kvalifikáciu), keďže od prvých rokov vyučovania alebo poskytovania odbornej prípravy sú konfrontovaní s rovnakými povinnosťami ako ich skúsenejší kolegovia. Okrem toho sa často nachádzajú v náročných prostrediach, ako sú inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy s vyšším počtom učiacich sa pochádzajúcich zo sociálno-ekonomicky znevýhodneného alebo migrantského prostredia ⁽⁷⁾. Skúsení učelia a školitelia by mohli mať iné ťažkosti, napríklad čeliť generačným rozdielom na pracovisku.
12. Okrem toho môžu existovať ďalšie výzvy pre učiteľov a školiteľov, ktorí pôsobia vo vidieckych, vzdialených alebo znevýhodnených oblastiach, ako napríklad výzvy spojené s profesionálnou izoláciou, obmedzenou infraštruktúrou vrátane digitálnej infraštruktúry, prístup k podpore a príležitostiam na profesijný rozvoj alebo vyučovanie v triedach s učiacimi sa rôzneho veku alebo ročníka. Okrem toho učelia a školitelia pracujúci v husto osídlených mestských oblastiach môžu čeliť väčším výzvam týkajúcim sa vyučovania učiacich sa pochádzajúcich z rôznych viacjazyčných, multikultúrnych a sociálno-ekonomických prostredí.
13. Hoci mnohí učelia a školitelia čelia mnohým spoločným výzvam, existujú aj osobitné výzvy, ktorých miera je v jednotlivých členských štátoch odlišná a ktoré sa týkajú rôznych úrovní a druhov vzdelávania a odbornej prípravy, a to aj v oblasti:
- a) vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve:
- ťažkosti so získaním a udrzaním kvalifikovaných a dobre vyškolených pracovníkov v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve,
  - starnutie pracovníkov a rodová nerovnováha s prevažne ženskou pracovnou silou,
  - málo atraktívne pracovné podmienky vrátane vysokého počtu detí pripadajúcich na jedného pracovníka a nedostatok príležitostí na atraktívny kariérny postup a na kontinuálny profesijný rozvoj;
- b) školského vzdelávania:
- v počiatočnom vzdelávaní učiteľov je ťažké prilákať a udržať študentov s vysokým potenciálom ⁽⁸⁾, ako aj získať absolventov a udržať učiteľov v tejto profesii,
  - učiteľská populácia starne; zároveň sa vyznačuje rodovou nerovnováhou, keď toto povolanie vykonávajú prevažne ženy, a to najmä v prípade niektorých predmetov a na niektorých stupňoch vzdelávania; okrem toho toto povolanie nemusí kultúrne reprezentovať komunitu, ktorej slúži,
  - toto všetko sa odráža v nedostatku učiteľov, ktorému čelia mnohé členské štáty, či už vo všeobecnosti alebo pri niektorých predmetoch, ako je veda, technológia, inžinierstvo a matematika (STEM), alebo v nedostatku učiteľov s kompetenciami pre vyučovanie študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vyučovanie v multikultúrnom alebo viacjazyčnom prostredí alebo vyučovanie študentov zo sociálno-ekonomicky znevýhodneného prostredia ⁽⁹⁾;
- c) odborného vzdelávania a prípravy:
- učelia a školitelia by mali byť schopní podporovať a rozvíjať základné zručnosti a kľúčové kompetencie spolu s vyučovaním aktualizovaných odborných alebo technických zručností a vedomostí,
  - môže dôjsť k zvýšeniu potreby učiteľov a školiteľov zmiešaného typu, ktorí pracujú tak v inštitúciách odborného vzdelávania a prípravy, ako aj v podnikoch,

⁽⁷⁾ Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019 (s. 21).

⁽⁸⁾ Do počiatočného vzdelávania učiteľov sa zapisuje málo študentov a veľa študentov ho aj predčasne ukončuje (Učiteľská kariéra v Európe, prístup, podpora, Eurydice, 2018, s. 10).

⁽⁹⁾ Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 9, 10, 21.

- je tiež potrebné, aby vzhľadom na ich doplnkové úlohy a povinnosti učiteľa a školiteľa navzájom spolupracovali, najmä vnútro podnikoví školitelia, a to najmä pri zabezpečovaní učňovskej prípravy a učenia sa prácou,
  - keďže súkromný sektor môže poskytnúť lepšie stimuly, práca v ňom môže byť atraktívnejšia ako práca v inštitúciách odborného vzdelávania a prípravy,
  - mnohé členské štáty čelia výzvam súvisiacim so starnutím učiteľov a školiteľov;
- d) vzdelávania dospelých:
- pedagógovia v oblasti vzdelávania dospelých zohrávajú významnú úlohu pri podpore a rozvíjaní tak základných, ako aj odborných znalostí, zručností a kompetencií,
  - je možné, že sa musia vysporiadať s výzvou, ktorú predstavuje gramotnosť učiacich sa, ich matematická gramotnosť a jazykové ťažkosti alebo nedostatočné skúsenosti z oblasti vzdelávania a odbornej prípravy,
  - keďže pedagógovia v oblasti vzdelávania dospelých často pracujú s rôznymi skupinami učiacich sa, musia byť pripravení uplatňovať rôznorodé a účinné vyučovacie stratégie a metódy s cieľom uspokojiť potreby, zvyšovať motiváciu a zabezpečiť individuálne vzdelávacie dráhy pre svojich študentov,
  - s cieľom umožniť jednotlivcom, aby sa zapájali do vzdelávania s cieľom zvyšovať úroveň svojich zručností a získavať nové zručnosti, je možné, že bude potrebné preskúmať úlohu učiteľov a školiteľov z hľadiska ich potenciálneho prínosu k usmerňovaniu a potvrdzovaniu zručností získaných prostredníctvom neformálneho vzdelávania a informálneho učenia,
  - pedagógovia v oblasti vzdelávania dospelých možno budú musieť spolupracovať so zamestnávateľmi v oblasti učenia sa prácou,
  - pedagógovia v oblasti vzdelávania dospelých často nie sú osobitne pripravení vyučovať dospelých a môžu pracovať na čiastočný úväzok alebo ako externisti, takže ich profesionalizácia predstavuje pre zabezpečenie kvality vzdelávania dospelých značnú výzvu;
- e) vysokoškolského vzdelávania:
- vstupné kritériá v prípade akademického povolania sa často nezameriavajú na vybavenie kandidátov vhodnými vyučovacími zručnosťami,
  - rozsiahle a systémové možnosti kontinuálneho profesijného rozvoja zamerané na zlepšovanie učiteľských zručností akademických pracovníkov nie sú zavedené vo všetkých členských štátoch,
  - nevenuje sa dostatočná pozornosť podpore medziinštitucionálneho rozvoja pracovníkov vrátane medzinárodnej mobility učiteľov, ale ani budovaniu odborných komunít a profesionálnych sietí,
  - rozmanitosť populácie študentov si vyžaduje využívanie rôznych vyučovacích metód založených na prístupe orientovanom na študenta, čo pre inštitúcie vysokoškolského vzdelávania môže predstavovať výzvu,
  - v niektorých akademických disciplínach sa vyskytuje rodová nerovnováha, pričom ženy sú slabo zastúpené najmä na vyšších pozíciách,
  - hoci vyučovanie predstavuje jedno z troch poslaní vysokoškolského vzdelávania, pokiaľ ide o kariérny postup, často sa viac cení výskum; viac vyučovania sa často požaduje od pracovníkov so služobne nižším a stredným postavením, keďže výsledkom kariérneho postupu je často menej vyučovania a viac času na výskum ⁽¹⁰⁾.
14. Hoci požiadavky na učiteľov sú čoraz komplexnejšie a ich povolanie čoraz náročnejšie, mnohí učiteľa a školitelia necítia rešpekt alebo ocenenie zo strany spoločnosti ⁽¹¹⁾ a toto povolanie v mnohých členských štátoch stráca na atraktivnosti.

⁽¹⁰⁾ Modernizácia vysokoškolského vzdelávania v Európe: akademickí pracovníci – 2017, Eurydice, 2017.

⁽¹¹⁾ Z údajov prieskumu TALIS 2018 vyplýva, že 18 % učiteľov nižších stredných škôl v EÚ sa nazdáva, že ich povolanie spoločnosť oceňuje, pričom tento podiel sa znižuje s dĺžkou vykonávania učiteľského povolania, rovnako ako sa (vo viacerých krajinách EÚ) znižuje podiel učiteľov, ktorí by sa pre svoju prácu rozhodli znova (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 9).

ZDÔRAŽŇUJE, ŽE:

15. Je nevyhnutné ďalej rozvíjať a aktualizovať kompetencie učiteľov a školiteľov, zabezpečovať ich odborné znalosti, nabádať ich na samostatnosť a angažovanosť a podporovať ich osobnú a profesionálnu pohodu, motiváciu a pocit ocenenia, pripravovať ich na to, aby adekvátne reagovali na zmenu, ale zároveň ich nabádať na to, aby boli vo svojom povolání iniciatívni a inovační.
16. Na tento účel je potrebné ďalej cielene a komplexne rozvíjať vnútroštátne politiky na podporu práce učiteľov a školiteľov a zohľadňovať pritom požiadavky a potreby v oblasti odbornej prípravy, ktoré určia samotní učители a školitelia, ako aj potreby širších vzdelávacích komunit, príslušné zistenia výskumu v oblasti vzdelávania a celkové vnútroštátne ciele v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Okrem toho je užitočné ponúknuť rôzne modely odbornej prípravy vrátane priameho, virtuálneho, zmiešaného vzdelávania a učenia sa prácou.
17. Na všetkých stupňoch a vo všetkých častiach vzdelávania a odbornej prípravy učiteľov a školiteľov je potrebný doplnkový a komplexný prístup. Mal by zahŕňať nábor a výber študentov, počiatočné vzdelávanie učiteľov (vrátane stáže), zaškolenie a kvalitné mentorstvo, ako aj propagovanie a podporu kontinuálneho profesijného rozvoja počas celej ich učiteľskej kariéry a prípadne aj mechanizmov hodnotenia. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať začínajúcim učiteľom – poskytovať im dodatočné poradenstvo a mentorstvo s cieľom uľahčiť im začiatok kariéry a pomôcť im vyrovnáť sa s osobitnými potrebami, ktorým čelia.
18. V súlade s vnútroštátnymi okolnosťami by sa to mohlo opierať o aktuálne a relevantné vnútroštátne komplexné rámce kompetencií pre učiteľov a školiteľov⁽¹²⁾, ktoré sú vypracované v rámci systematického dialógu s príslušnými zainteresovanými stranami, odzrkadľujú súčasné a inovačné stratégie a metódy vyučovania a prístupy k nemu, ako aj nové okolnosti v spoločnosti ako celku. V tejto súvislosti je dôležité, aby sa vzdelávanie a odborná príprava učiteľov a školiteľov počas celej ich profesionálnej kariéry systematickejšie zameriavali na témy a vzdelávacie príležitosti súvisiace s prácou vo viacjazyčnom a mnohokultúrnom prostredí, prácu s učiacimi sa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a zo znevýhodneného prostredia, digitálnu pedagogiku, udržateľný rozvoj a zdravý životný štýl. V tejto súvislosti by sa osobitná pozornosť mala venovať požiadavkám a potrebám, ktoré vyjadřili samotní učители a školitelia⁽¹³⁾.
19. Kontinuálny profesijný rozvoj učiteľov a školiteľov by sa mal vnímať ako predpoklad poskytovania kvalitného vyučovania a odbornej prípravy; učители a školitelia by sa preto mali nabádať na to, aby sa zamýšľali nad svojimi postupmi a potrebami odbornej prípravy, aby boli motivovaní a podporovali sa v angažovanosti tak, že budú ponúkať kvalitné možnosti odbornej prípravy a poskytnú sa im čas na zapájanie sa a zabezpečovanie stimulov.
20. Posilnenie prepojenia učiteľov a školiteľov s výskumnými pracovníkmi môže mať pozitívny vplyv na ich profesijný rozvoj a stimulovať inovačné a moderné vyučovacie postupy založené na výskume.
21. Cezhraničná mobilita, či už krátkodobá alebo dlhodobá, fyzická, virtuálna alebo zmiešaná, predstavuje významnú vzdelávaciu skúsenosť a cennú príležitosť na rozvoj sociálnych, medzikultúrnych, viacjazyčných a medziľudských kompetencií účastníkov, či už v prípade študentov počiatočného vzdelávania učiteľov, ako aj pre učiteľov a školiteľov v praxi v ich ďalšom profesijnom vzdelávaní. Mobilita študentov aj učiteľov v praxi však bráni prekážky, ako sú nedostatočné znalosti jazykov alebo hľadanie zastupovania za učiteľov v praxi. Okrem sa toho programy počiatočného vzdelávania učiteľov v porovnaní so študijnými programami v iných študijných odboroch často vyznačujú slabým medzinárodným rozmerom a nízkou úrovňou mobility v rámci štúdia a stáží⁽¹⁴⁾, ako aj ťažkosťami spojenými s uznávaním období mobility v zahraničí a vzdelávacích výstupov.

⁽¹²⁾ Väčšina európskych krajín prijíma rámce, v ktorých sa opisuje súbor kompetencií, ktoré by učители počas svojej kariéry mali mať alebo rozvíjať. V praxi sa však takéto rámce líšia svojim formátom, podrobnosťou, hodnotou a používaním (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 34).

⁽¹³⁾ Na základe údajov prieskumu TALIS 2018 21 % učiteľov uvádza, že potrebuje ďalšiu odbornú prípravu na vyučovanie študentov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, 16 % na využívanie IKT na vyučovanie a približne 13 % na vyučovanie vo viacjazyčných a multikultúrnych prostrediach (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 10).

⁽¹⁴⁾ Medzinárodná mobilita študentov učiteľstva počas počiatočného vzdelávania učiteľov (vypočítaná ako podiel učiteľov, ktorí v rámci svojho počiatočného vzdelávania učiteľov absolvovali časť štúdia v zahraničí) nie je veľmi bežná a medzi jednotlivými členskými štátmi sa významne líši (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 26).

22. Príležitosti týkajúce sa rôznych kariérnych možností v rámci učiteľského povolania, ktoré ponúkajú viaceré spôsoby profesijného postupu, môžu zvýšiť motiváciu zvoliť si toto povolanie a vytrvať v ňom, ako aj motiváciu pre celoživotné vzdelávanie. Môžu nabádať učiteľov a školiteľov, aby boli tomuto povolaniu verní a počas celého svojho pracovného života sa angažovali vo vzdelávaní svojich študentov, ako aj vo svojom vlastnom vzdelávaní. Na druhej strane je tiež dôležité, aby učители a školitelia neboli nadmerne zaťažovaní administratívnymi úlohami, ktoré by im bránili sústrediť sa na vyučovanie.
23. Učители a školitelia, ako aj vedúci inštitúcií môžu svojimi znalosťami, skúsenosťami a praktickými postrehami prispievať k tvorbe politík. Ich zapojenie do tvorby politiky môže zároveň zvýšiť ich pocit zodpovednosti, a tak pozitívne vplývať na výsledky vykonávania rôznych politických iniciatív a reforiem.
24. Pohoda učiteľov a školiteľov ovplyvňuje ich spokojnosť s prácou a nadšenie pre ňu a má vplyv na atraktívnosť ich povolania, a následne aj na to, či v ňom zotrávajú. Je to dôležitý faktor kvality a výkonnosti, ktorý úzko súvisí s ich vlastnou motiváciou a motiváciou a úspechmi ich študentov.
25. Dôležité aspekty pohody môžu súvisieť okrem iného s porozumením očakávaniam a ich usmerňovaním; pracovným zaťažením, pracovným prostredím, vrátane bezpečnosti vyučovania a učenia sa, a pracovnými podmienkami; dostupnou podporou partnerov a inštitúcií; vzťahmi s učiacimi sa, rodičmi, kolegami a vedúcimi inštitúcií; a rešpektom a ocenením zo strany širšej komunity. Ak tieto faktory chýbajú, prípadne nie sú vnímané pozitívne, môže to viesť k fyzickému a emocionálnemu vyčerpaniu, stresu a vyhoreniu, ktoré majú vplyv na duševné a telesné zdravie.
26. Na to, aby sa podporili úspechy a pohoda učiteľov a školiteľov, ako aj učiacich sa, je prospešné budovať a presadzovať vzdelávacie komunity založené na spolupráci, ako aj tímovú kultúru spolupráce medzi učiteľmi a školiteľmi, ich partnermi a vedúcimi inštitúcií, učiacimi sa, rodičmi a inými zainteresovanými stranami. Skúsení učители a školitelia môžu zohrávať dôležitú úlohu ako mentori svojich mladších kolegov a zároveň sami profitovať z medzigeneračnej výmeny. Okrem toho je dôležité stimulovať odborné partnerské vzdelávanie zdola nahor, podporovať inštruktčné a participatívne vedenie, ktoré buduje dôveru, inšpiruje a motivuje pedagogických pracovníkov. Okrem toho by sa podľa potreby mohlo hodnotenie použiť na podporu zlepšenia ich práce tak, že poskytne konštruktívnu kritiku a spätnú väzbu pre ich pracovný výkon, nastaví kritériá pre povyšovanie a ocenenie tých, ktorí dosahujú významné úspechy.
27. Dostatočné, účinné a udržateľné investície do učiteľov a školiteľov sú investíciami do kvality vzdelávania a odbornej prípravy. Zahŕňa to rôzne aspekty, ako napríklad investície do príležitostí na vzdelávanie a odbornú prípravu učiteľov a školiteľov, primeranú infraštruktúru a vzdelávacie priestory, nástroje a zdroje, ako aj mzdy ⁽¹⁵⁾.
28. Pri vytváraní stimulov na riešenie problému nedostatku učiteľov a školiteľov by sa mohli zväziť všetky uvedené skutočnosti. Ďalšie možnosti, ktoré by sa mohli preskúmať, by mohli zahŕňať štipendiá na prilákanie študentov do príslušných študijných programov alebo nábor odborníkov s inou kvalifikáciou, ako je kvalifikácia vo vyučovaní, a zároveň zabezpečiť propagáciu a podporu poskytovania vysokokvalitného vzdelávania,

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTNY, ABY S NÁLEŽITÝM ZRETELOM NA NEZÁVISLOSŤ INŠTITÚCIÍ A PODĽA SITUÁCIE V JEDNOTLIVÝCH ŠTÁTOCH:

29. Pokračovali v zapájaní učiteľov a školiteľov do vytvárania politík v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach navrhovania politík a vyvíjali v tejto oblasti ďalšie úsilie, a to zintenzívňovaním spolupráce, zvyšovaním vlastnej zodpovednosti za tento proces, ako aj ich samostatnosti pri uplatňovaní týchto politík v praxi.
30. Pri vyvíjaní politík týkajúcich sa vzdelávania a odbornej prípravy učiteľov a školiteľov prihliadali na potrebu komplexného prístupu k počiatočnému vzdelávaniu učiteľov a školiteľov, ich zaškoleniu a kontinuálnemu profesijnému rozvoju.
31. Propagovali a podporovali väčšie zapojenie sa učiteľov a školiteľov do kontinuálneho profesijného rozvoja, najmä prijatím ďalších opatrení na odstránenie prekážok pre zapojenie sa a príležitosti, a usilovali sa o primerané hodnotenie a uznanie hodnoty kontinuálneho profesijného rozvoja ako základného kameňa kariérneho postupu.

⁽¹⁵⁾ Skúsenosti naznačujú, že mzdy majú vplyv na nábor a udržanie učiteľov a školiteľov, ako aj na vzdelávacie výstupy. Mzdy učiteľov sú často nižšie ako priemerné mzdy iných pracovníkov s terciárnym vzdelaním. (Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019, s. 39 – 40).

32. Nabádali inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy, aby učiteľom a školiteľom zabezpečovali zmysluplný kontinuálny profesijný rozvoj, ktorý je založený na výskume, spolupráci, partnerskom pozorovaní a učení sa, usmerňovaní, mentorstve a budovaní sietí. Pri vytváraní takýchto príležitostí podľa možností nabádali inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy, aby rozširovali svoju ponuku vzdelávania, vrátane menších vzdelávacích jednotiek, ako napríklad jednotiek, ktorých výsledkom môžu prípadne byť mikrokredity, s prihliadnutím na opatrenia na zabezpečovanie kvality.
33. Naďalej podporovali inštitúcie vysokoškolského vzdelávania vo zvyšovaní kompetencií akademických pracovníkov pri uplatňovaní prístupu vzdelávania, vyučovania a hodnotenia, ktorý je založený na výskume a orientovaný na študenta, a pri zriaďovaní a dodržiavaní jasných, transparentných a spravodlivých postupov na prijímanie a zamestnávanie pracovníkov, v ktorých rámci sa uznáva hodnota vzdelávacích činností ⁽¹⁶⁾, čo by sa malo tiež zohľadniť pri politikách a postupoch povyšovania, a zároveň plne rešpektovali autonómiu týchto inštitúcií.
34. Preskúmali možnosti diverzifikácie kariéry učiteľov a školiteľov a vypracovania vnútroštátnych profesijných rámcov s cieľom pomôcť naplniť ich kariérne ambície a motiváciu, ako aj ich potreby v oblasti vzdelávania.
35. Motivovali inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy, aby do svojich stratégií v oblasti vzdelávania, rozvoja a internacionalizácie začleňovali mobilitu učiteľov a školiteľov, či už fyzickú, virtuálnu alebo zmiešanú, a to aj s využitím potenciálu európskych nástrojov, ako sú e-Twinning a EPALE ako neoddeliteľnej súčasť poskytovania vzdelávania. Vždy, keď je to možné, a v súlade s vnútroštátnymi predpismi a podľa vnútroštátnej situácie potvrdzovali zručnosti a kompetencie získané prostredníctvom európskych nástrojov a mobility ako súčasť kontinuálneho profesijného rozvoja učiteľov a školiteľov.
36. Vynakladali ďalšie úsilie na podporu mobility študentov aj učiteľov a školiteľov v praxi a odstraňovali pretrvávajúce prekážky s cieľom zvýšiť mieru zapojenia. V tejto súvislosti nabádali inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, ktoré sú zodpovedné za počiatočné vzdelávanie učiteľov, aby v rámci svojej vzdelávacej ponuky naplno využívali možnosti mobility, čo môže prípadne zahŕňať okná mobility v ich študijných programoch. Okrem toho uľahčovali zapojenie sa do rôznych foriem mobility v rámci profesijného rozvoja učiteľov a školiteľov v praxi, a to aj vynakladaním úsilia o nájdenie udržateľných riešení pre potreby zastupovania učiteľov.
37. S cieľom zlepšiť atraktivnosť a postavenie učiteľského povolania investovali do opatrení súvisiacich so zlepšovaním počiatočného vzdelávania a kontinuálneho odborného vzdelávania, pracovných podmienok a kariérnych vyhládok, ako aj opatrení na ďalšie zvyšovanie ich odolnosti a pohody s cieľom podporiť ich pri zvládaní stresujúcich aspektov ich práce. Pri zvládaní týchto aspektov je dôležité umožniť aktívne zapojenie sa sociálnych partnerov.
38. Spolupracovali a vymieňali si skúsenosti a informácie o vývoji politik týkajúcich sa učiteľov a školiteľov vrátane vypracovania a revízie vnútroštátnych rámcov kompetencií pre učiteľov a školiteľov.

VYZÝVA KOMISIU, ABY V SÚLADE SO SVOJIMI PRÍSLUŠNÝMI PRÁVOMOCAMI A S NÁLEŽITÝM OHLADOM NA ZÁSADU SUBSIDIARITY:

39. S cieľom uľahčovať mobilitu študentov a učiteľov a školiteľov v praxi v spolupráci s členskými štátmi podporovala dialóg a skúmala prekážky vrátane štrukturálnych aspektov, uznávania výstupov častí štúdia absolvovaných v zahraničí a akademických kvalifikácií a usmerňovala inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom zlepšiť mobilitu a rozšíriť medzinárodnú perspektívu budúcich učiteľov a školiteľov.
40. S cieľom doplniť existujúce vnútroštátne úsilie preskúmala možnosť vypracovania návrhu príslušného európskeho rámca kompetencií ⁽¹⁷⁾ s cieľom podporiť rozvíjanie a hodnotenie vedomostí, zručností a postojov súvisiacich s udržateľným rozvojom, ktorý by sa mal používať na dobrovoľnom základe.
41. Podporovala užšiu spoluprácu medzi inštitúciami vzdelávania a odbornej prípravy v Únii s cieľom posilniť vzdelávanie učiteľov založené na výskume, podporiť cezhraničnú mobilitu a príležitosti na spoločné vzdelávanie v rámci ďalšieho profesijného rozvoja učiteľov, napríklad prostredníctvom podpory dobrovoľnej spolupráce a vytvárania sietí vnútroštátnych inštitúcií vzdelávania a odbornej prípravy na úrovni Unie vo forme európskych akademií pre odbornú prípravu učiteľov.

⁽¹⁶⁾ Normy 1.3 a 1.5, Štandardy a usmernenia na zabezpečenie kvality v európskom priestore vysokoškolského vzdelávania, 2015.

⁽¹⁷⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Oznámenie o európskej zelenej dohode, 11. decembra 2019 (s. 19).

42. S cieľom doplniť úsilie na vnútroštátnej úrovni preskúmala možnosť vypracovania európskych usmernení ako podpory, ktorá by sa na dobrovoľnom základe mohla využívať pri vytváraní profesijných rámcov na vnútroštátnej úrovni nadviazaním na prácu pracovnej skupiny pre odborné vzdelávanie a prípravu 2020 zameranú na školy, s cieľom zaoberať sa kariérnym postupom učiteľov a školiteľov zo širšej perspektívy a reagovať na ich ciele, motiváciu a ambície.
  43. V spolupráci s členskými štátmi podporovala využívanie a zvažila ďalší rozvoj existujúcich online platforiem, ako sú e-Twinning, School Education Gateway a EPAL, a preskúmala možné spôsoby rozšírenia ich využívania pri uľahčovaní mobility študentov i učiteľov a školiteľov v praxi, ako napríklad formou hľadania partnerov pre projekty mobility a poskytovaním platformy na prípravu mobility a nadviazanie na ňu.
  44. S cieľom podporiť ocenenie a propagovať dôležitosť učiteľskej profesie a zviditeľňovať vysokokvalitné vzdelávanie preskúmala uskutočniteľnosť a pridanú hodnotu zavedenia výročnej európskej ceny pre výnimočných učiteľov alebo školiteľov, napríklad za podporu inovácie, inkluzívnosti alebo európskeho rozmeru vo vyučovaní.
  45. Naďalej podporovala rozvíjanie príležitostí na vzdelávanie a odbornú prípravu pre budúcich učiteľov a školiteľov, ako aj učiteľov a školiteľov v praxi, a ich mobilitu, najmä prostredníctvom programu Erasmus+ a európskych štrukturálnych a investičných fondov, najmä Európskeho sociálneho fondu a ich nástupcov.
  46. V plnej miere zohľadnila tieto závery pri vypracúvaní návrhov týkajúcich sa európskeho vzdelávacieho priestoru a nového strategického rámca pre spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, a to aj pokračovania vo výmene osvedčených postupov medzi členskými štátmi.
-

PRÍLOHA

Politické súvislosti

1. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, o zlepšovaní kvality vzdelávania učiteľov (15. novembra 2007)
  2. Závery Rady o profesijnom rozvoji učiteľov a vedenia škôl (26. novembra 2009)
  3. Závery Rady o účinnom vedení v oblasti vzdelávania (25. a 26. novembra 2013)
  4. Závery Rady o účinnom vzdelávaní učiteľov (20. mája 2014)
  5. Závery Rady a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade o začleňovaní v rozmanitosti s cieľom dosiahnuť vysokú kvalitu vzdelávania pre všetkých (17. februára 2017)
  6. Závery Rady o rozvoji škôl a excelentnej výučbe (20. novembra 2017)
  7. Európsky rámec digitálnych kompetencií pre pedagógov (2017)
  8. Odporúčanie Rady o podpore spoločných hodnôt, inkluzívneho vzdelávania a európskeho rozmeru výučby (22. mája 2018)
  9. Odporúčanie Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (22. mája 2018)
  10. Odporúčanie Rady týkajúce sa vysokokvalitných systémov vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (22. mája 2019)
  11. Odporúčanie Rady o komplexnom prístupe k výučbe a učeniu sa jazykov (22. mája 2019)
  12. TALIS – Medzinárodný prieskum OECD v oblasti výučby a učenia sa 2018
  13. Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2019
-